

3.4.2019

EOAK/59/2019

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamiehen sijainen Mikko Sarja

Esittelijä: Esittelijäneuvos Tapio Rätty

OLOSUHTEET LASTENSUOJELULAITOKSESSA

1 KANTELU

Kantelija arvosteli sijaishuoltopaikkansa olosuhteita. Kantelija kertoi pelkäävänsä sijaishuoltopaikassaan. Kantelijan mukaan sijaishuoltopaikassa on sijoitettuna muita lapsia, jotka kiusaavat ja uhkailevat häntä. Kantelija on tuntenut olonsa uhatuksi.

Kantelija vaati kirjoituksessaan sijaishuoltopaikan muutosta. Kantelija nimesi itse sellaisia sijaishuoltopaikkoja, joissa sijaishuolto voitaisiin hänelle järjestää.

2 SELVITYS

Peruspalvelukuntayhtymä Selänne antoi sijaishuollosta vastuussa olevana tahona kanteluun selvityksen.

3 RATKAISU

3.1 Tarpeenmukaisen sijaishuollon järjestäminen

Sijaishuollon aikana lapsella on ehdoton oikeus saada sijaishuoltopaikassa hänen tarpeidensa mukaista hoitoa ja huolenpitoa. Sijaishuollosta vastuussa olevan kunnan on kiinnitettävä erityistä huomiota huostaanoton tarkoituksen toteuttamiseen ja siihen, että sijaishuoltopaikassa järjestettävät palvelut, kasvatus ja huolenpito vastaavat niihin ongelmiin ja lapsen hoidon ja huolenpidon tarpeisiin, jotka ovat olleet huostaanoton perusteena.

Sijaishuollon aikana vastuussa olevan kunnan sekä lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän on arvioitava lapsen etua ja erityisesti yksilöllisesti sitä, mitkä ovat lapsen huostaanoton tarpeesta johtuvat fyysiset, psyykkiset, emotionaaliset ja sosiaaliset tuen tarpeet.

Lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä on vastuu siitä, että lapselle järjestettävä sijaishuolto on myös käytännössä lapsen edun mukaista.

Sosiaalihuollon asiakaslain 4 §:n mukaan sosiaalihuollon asiakkaalla on oikeus saada sosiaalihuollon toteuttajalta laadultaan hyvää sosiaalihuoltoa ja hyvää kohtelua ilman syrjintää. Tarpeenmukaisen sijaishuollon järjestämiseen ja hyvään sosiaalihuollon laatuun kuuluu se, että sijaishuoltopaikassa valvotaan ja huolehditaan siitä, ettei sijoitettuihin lapsiin kohdistu epäasiallista tai loukkaavaa menettelyä.

Sijaishuollossa olevien lasten tarpeet ja kasvuolosuhteet laitoksessa voivat muuttua tavalla, joka edellyttää laitoksen henkilöstövahvuuden joustavaa arviointia. Sijaishuollon aikana laitoksella on velvollisuus turvata lapsen oikeus yksityisyyteen ja itsemääräämisoikeuteen.

Selvityksen mukaan kantelija on ollut ennen kantelun tekoa useaan eri otteeseen yhteydessä sosiaalityöntekijäänsä laitoksen olosuhteista; kiusaamisesta ja uhkailemisesta. Peruspalvelukuntayhtymän viranhaltijat ovat olleet yhteydessä puhelimitse lastensuojelulaitoksen johtajaan

kantelijan esittämistä huolista. Selvityksestä myös ilmenee, että kantelijan sijoituspaikka on lisännyt työntekijöidensä määrää kantelijan huolenaiheiden johdosta. Selvityksessä on todettu, että kantelija ja muut lapset ovat keskustelleet asiasta ja sopineet erimielisyytensä.

Kantelijan esittämiin huolenaiheisiin on suhtauduttu vakavasti, niitä on lähdetty heti selvittämään ja laitoksessa on ryhdytty toimenpiteisiin kiusaamisen ja muun epäasiallisen kohtelun lopettamiseksi. Tästä syystä kirjoitus ei tältä osin anna aihetta puoleltani enempään.

3.2 Sijaishuoltoapaikan muutos

Kantelija vaati lähettämässään kantelukirjoituksessa sijaishuoltoapaikkansa muutosta. Peruspalvelukuntayhtymä Selänteelle lähetetyssä selvityspyynnössä todettiin tältä osin, että asian valmistelussa ja sijaishuoltoa koskevassa päätöksenteossa toimivalta on peruspalvelukuntayhtymän asianomaisilla viranhaltijoilla.

Sijaishuollon aikana asianomaisilla (lapsen huoltajilla ja 12 vuotta täyttäneellä lapsella) on oikeus vaatia sijaishuoltoapaikan muuttamista. Vaatimus on asianmukaisesti käsiteltävä ja ennen päätöksentekoa on kuultava asiaan osallisia siten kuin lastensuojelulain 42 §:ssä säädetään. Mikäli asianosainen peruuttaa vaatimuksensa, raukeaa asian valmistelu ja käsittely.

Peruspalvelukuntayhtymän selvityksen mukaan ”kantelijan tilanteessa ei vaikuta olevan tarvetta sijaishuoltoapaikan muuttamiselle eikä kantelija ole sitä tilanteen korjaantumisen jälkeen pyytänyt.” Edelleen selvityksen mukaan ”sijaishuoltoapaikan muuttamista harkitaan uudestaan, mikäli kantelijan tilanne nykyisessä sijaishuoltoapaikassa huonontuu uudelleen ja olosuhteet eivät korjaudu ilman sijaishuoltoapaikan muuttamista.”

Selvityksen mukaan tässä vaiheessa, kun täysi-ikäistymiseen on aikaa enää puolisen vuotta, ei ole mielekäästä, mikäli siihen ei ole pakottavaa tarvetta, vaihtaa sijaishuoltoapaikkaa ja hyvin pian sen jälkeen siirtyä esimerkiksi muuhun tuettuun asumisyksikköön.

Selvityksestä saa sen kuvan, että kantelija olisi peruuttanut vaatimuksensa. Toisaalta kuntayhtymän selvitykseensä liittämän asiakaskertomuksen mukaan kantelija on puhelinkeskustelussa 7.1.2019 kysynyt, milloin hän saa muuttaa uuteen paikkaan.

Totean saamani selvityksen johdosta seuraavaa.

Lastensuojelulain 5 §:n mukaan lapselle on hänen ikäänsä ja kehitystasoaan vastaavalla tavalla turvattava oikeus saada tietoa häntä koskevassa lastensuojeluasiassa ja mahdollisuus esittää siinä mielipiteensä. Sosiaalihuollon asiakaslain 5 §:n mukaan sosiaalihuollon henkilöstön on selvitettävä sosiaalihuollon asiakkaalle hänen oikeutensa ja velvollisuutensa sekä erilaiset vaihtoehdot ja niiden vaikutukset ja muut seikat, joilla on merkitystä häntä koskevassa asiassa. Viranomaiselle kuuluva informointi- ja tietojenantovelvollisuus turvaa sosiaalihuollon asiakkaalle oikeuden saada ymmärrettävällä tavalla tietoja palvelujärjestelmistä ja häntä koskevista seikoista kuten esim. hänen oikeuksiinsa ja niiden toteutumiseen liittyvistä seikoista.

Viimeksi mainitun säännöksen perusteella viranomaisen on annettava tiedot lapsen ymmärtämällä tavalla ottaen huomioon hänen ikänsä tai muut lapsen erityisolosuhteet. Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän vastuulle kuuluu huolehtia lapsen tiedollisten oikeuksien toteutumisesta. Tässä tarkoituksessa hänen on annettava lapselle tietoa esimerkiksi lainsäädännön mukaisista menettelytavoista ja käytännöistä, jotta lapsi pystyy muodostamaan oman käsityksensä ja mielipiteensä kulloisestakin asiasta.

Kuten olen edellä todennut, vaatimus sijaishuoltoapaikan muuttamisesta on asianmukaisesti käsiteltävä ja vaatimukseen on tehtävä päätös, mikäli asianosainen ei peruuta vaatimustaan.

Sijoitetulla lapsella tulee olla tietoa hänelle kuuluvista oikeuksista ja siitä, millä tavoin hän näitä oikeuksiaan voi tosiasiallisesti käyttää.

Saamastani selvityksestä tai siihen liitetystä otteesta kantelijan lastensuojeluasiakirjasta ei ilmene, millä tavoin kantelijalle on selvitetty hänen oikeutensa, mikä on ollut kantelijan esittämän mielipiteen sisältö, missä olosuhteissa se on annettu ja onko kantelija tosiasiallisesti peruuttanut vaatimuksensa.

Korostan, että lapsen asiakirjoihin on merkittävä selvästi mainitut seikat. Lasta koskevien asiakirjojen huolellinen laatiminen palvelee osaltaan lapsen ja muiden asianosaisten oikeusturvan toteutumista. Tämän takia asiakirjoihin on merkittävä, millä tavoin lapsen mielipidettä asiassa on selvitetty, mitä tietoja lapselle on annettu ja millä tavoin lapsi on saamaansa selvitykseen suhtautunut.

4 TOIMENPITEET

Kiinnitän Peruspalvelukuntayhtymä Selänteen huomiota siihen, mitä olen edellä kohdassa 3.2 todennut.

Tässä tarkoituksessa lähetän peruspalvelukuntayhtymälle jäljennöksen tästä päätöksestäni.